

NEDERLAND

Egelcursusmiddag een succes

In het kader van het Jaar van de Egel organiseerde de Zoogdierverseniging op zaterdag 9 mei in Utrecht een middag over egels. Deze middag was bedoeld voor natuurgidsen, cursusleiders, medewerkers van natuureducatiecentra, bezoekerscentra, enzovoort. Zij konden zo hun kennis over de egel en het Jaar van de Egel vergroten. Zodat ze op eigen wijze een activiteit kunnen gaan organiseren tijdens het Egelweekend (het derde weekend in september). De activiteiten zullen op www.jaarvandeegel.nl aangekondigd worden. De 75 deelnemers uit het hele land kregen een hoogstaand programma voorgeschoteld en gingen enthousiast naar huis met een map met materiaal voor het organiseren van activiteiten.

Eerste wisentkalfjes geboren in Nederland

Voor het eerst sinds de herintroductie zijn in Nederland in het wild wisentkalfjes geboren in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Het gaat om twee wisentkalfjes. Boswachters van PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland hebben de kalfjes op 26 mei waargenomen. De kalfjes, van verschillende koeien, zijn naar schatting rond Hemelvaart geboren.

Zoogdierverseniging schrapt toevoeging 'VZZ'

De algemene ledenvergadering van de Zoogdierverseniging heeft besloten dat de toevoeging VZZ die tot voorkort aan de naam was toegevoegd, geschrapt wordt.

Dit betekent dat we voortaan als 'Zoogdierverseniging' door het leven gaan. Een nieuwe huisstijl volgt.

De letters 'VZZ' stonden voor Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming en dat was dus eigenlijk dubbelop. Bovendien was het voor mensen die ons niet goed kennen een verwarring afkorting die vaak verkeerd werd overgenomen en meer deed denken aan een verzekeringsmaatschappij dan aan een vereniging die zich inzet voor onderzoek naar en bescherming van in het wild levende zoogdieren. Om het iedereen wat makkelijker te maken is nu de toevoeging 'VZZ' uit de naam geschrapt. Daarmee komt de Zoogdierverseniging in het rijtje van zusterorganisaties als Vogelbescherming en Vlinderstichting. De Zoogdierverseniging is in 1952 opgericht als een platform voor iedereen met belangstelling voor onderzoek naar en bescherming van zoogdieren. Lange tijd werd de volledige naam gebruikt: Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming. De laatste jaren (sinds december 2004) was dat al veranderd in 'Zoogdierverseniging VZZ' en nu dus alleen nog 'Zoogdierverseniging'. Aan de koers en inzet van de Zoogdierverseniging verandert trouwens niets.

Filmpjes op ZoogdierTV

Kijk op ZoogdierTV (op Youtube of op site Zoogdierverseniging) voor nieuwe filmpjes over ree-kalfje met moeder, egels in de opvang en rosse vleermuizen.

Exoten tellen

Nieuwe website www.exotentellen.nl is in mei van start gegaan. Exoten zijn soorten die door de mens bewust of onbewust Nederland zijn binnengebracht en die zich zelfstandig in de natuur handhaven. De Zoogdierverseniging bracht onder andere de Pallas eekhoorn in.

Uit Lutra:

'Wasbeerhond op de voet volgen'

Onder andere vanwege de mogelijke verspreiding van ziekten, is het actief in de gaten houden van de ontwikkeling van wasbeerhonden van belang. Onderzoekers Marcella Oerlemans en Paul Koene komen tot deze conclusie in een studie gepubliceerd in het wetenschappelijke tijdschrift *Lutra* van de Zoogdierverseniging.

De wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) komt van oorsprong uit China, Korea, delen van Rusland en Japan. De soort is tussen 1929 en 1955 geïntroduceerd in Europese delen van de voormalige Sovjet Unie (vanwege het bont). Daar vandaan heeft de wasbeerhond zich verspreid naar grote delen van West Europa, waaronder Duitsland en Frankrijk.

De wasbeerhond wordt sinds 1990 ook regelmatig in Nederland waargenomen, met name in het oosten van het land en in Limburg. Duitse ervaringen leren ons dat de populatie zeer snel kan groeien. De omstandigheden in Nederland zijn gunstig voor deze omnivoor die maïs en vruchten eet, maar ook kleine zoogdieren, vissen, vogels en kikkers.

De onderzoekers verwachten geen voedselconcurrentie tussen wasbeerhond, vos en das. Wel zouden ze een rol kunnen spelen in de verspreiding van ziekten, zoals rabiës (hondsdolheid), de vossenlintworm (die nu slechts in een klein deel van Nederland voorkomt) en de Trichinella-parasiet. Hierdoor kan de aanwezigheid van de wasbeerhond in Nederland consequenties hebben voor wilde dieren, huisdieren, boerderijdieren, maar ook voor mensen.

Geen reden tot paniek, maar wel aanleiding om de komst van wasbeerhonden naar Nederland in de gaten te houden, zo concluderen de Wageningse onderzoekers. Dat gebeurt ook. Het RIVM en het Bureau Mulder Natuurlijk onderzoeken bijvoorbeeld dode wasbeerhonden onder andere op parasieten.

Voor meldingen en meer achtergrond, kijk op de site van Jaap Mulder: www.mulder-natuurlijk.nl.

Wisenten in het Kraansvlak met twee kalfjes. Foto PWN

Zoogdierdatabank on-line

Het is zo ver. De Zoogdierdatabank is opgenomen in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De Zoogdierdatabank bevatte waarnemingen van zoogdieren in Nederland die de afgelopen decennia verzameld zijn; voor sommige soorten teruggaand tot het jaar 1900. Hieronder vallen bijvoorbeeld alle waarnemingen die in de periode 1970-1988 verzameld zijn voor de Atlas van de Nederlandse zoogdieren. In totaal gaat het om meer dan 500.000 waarnemingen (records). Die records zijn overigens niet individueel zichtbaar. Alle waarnemingen die in een jaar binnen een gebied van 5 bij 5 kilometer zijn verricht worden samengenomen en als één stip op een kaart getoond. De kaarten zijn te vinden op www.telmee.nl, onder het kopje 'Soortinformatie'. Daar kan de soortgroep, de soort en de periode (in jaren) ingesteld worden, waarna een kaart verschijnt zoals deze van de haas

Egelmeldpunt van start

Sinds april zijn de egels uit winterslaap ontwaakt. Een goed moment voor de Zoogdierverseniging om in het kader van het Jaar van de Egel een egelmeldpunt te openen. We hopen dat iedereen die een egel ziet, deze meldt. Zo ontstaat een goed beeld van de verspreiding van egels anno 2009. Ziet u dit jaar dus een egel rondsnoffelen in tuin of park, geef het dan door aan de mensen van de Zoogdierverseniging. Dat kan via www.jaarvandeegel.nl (doorklikken op MELDPUNT). Ook waarnemingen van dode egels zijn, hoe triest ook, welkom. Alle plekken waar egels worden gezien, worden in kaart gebracht. Een vergelijkbaar onderzoek in Engeland leverde bijvoorbeeld de conclusie op dat in het stedelijke gebied van Londen nauwelijks nog egels gezien worden. Naast de afzonderlijke waarnemingen van egels die worden verzameld via het meldpunt, zijn er ook bijna honderd vrijwilligers lid geworden van het E-team. Deze forenzen noteren een jaar lang op hun woon-werk route de dode egels die ze aantreffen.

Pallas eekhoorn. Foto Ard van Roij

Ook Brabant telt mee met Zoogdieratlas.nl

Na Overijssel en Drenthe is het project Zoogdieratlas.nl ook in Noord-Brabant van start gegaan. Alle in het wild levende zoogdieren worden in kaart gebracht en op internet gezet. Brabanders en bezoekers kunnen de zoogdieratlas een succes maken door ogen en oren open te houden en waarnemingen van zoogdieren door te geven. Zie www.zoogdieratlas.nl. De zoogdieratlas van Brabant is een samenwerking van Provincie Noord-Brabant, Het Brabants Landschap, Landschapbeheer Brabant, Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant en initiatiefnemer de Zoogdierverseniging.

Studiedag Zoogdiemonitoring

De Zoogdierverseniging en de Zoogdienerwerkgroep van Natuurpunt organiseren op 28 november een studiedag over het monitoren van zoogdieren. Sprekers uit binnen- en buitenland presenteren de resultaten van verschillende technieken die voor het tellen van zoogdieren worden gebruikt. Alle groepen komen aan bod, van vleermuizen tot roofdieren, van walvissen tot spitsmuizen. Ook aan exoten wordt aandacht besteed. De studiedag vindt plaats in Antwerpen. Leden ontvangen nog een persoonlijke uitnodiging, maar noteer de datum alvast in uw agenda.

Wolven welkom in Nederland

Het is eerder een kwestie van jaren dan van decennia wanneer de wolf in Nederland terugkeert. Poolse wolven naderen via Duitsland onze landsgrenzen. Waar en wanneer ze precies gaan komen en hoe ver ze het land in zullen trekken, is nog lang niet duidelijk. Maar wat de Zoogdierverseniging betreft, wordt de wolf in Nederland met open armen ontvangen. Wat dit betreft valt er veel te leren van Duitsland. Daar loopt het project 'Welkom Wolf!' van de Duitse Natuurbeschermingsorganisatie NABU. Goede voorlichting en het maken van gezamenlijke wildbeheerplannen vergroot de acceptatie van de wolf en laat zien dat mensen en wolven prima kunnen samenleven. De Zoogdierverseniging bekijkt op dit moment de mogelijkheden om

samen met andere organisaties en deskundigen in Nederland een vergelijkbaar project te starten.

Gezocht in de zomer

Om te weten te komen hoe het gaat met de vleermuizen in Nederland start de Zoogdierverseniging een nieuw monitoring meetwerk voor vleermuizen in de zomer.

Met een aantal vleermuissoorten gaat het niet goed in Nederland maar hoe ontwikkelen de soorten zich over de jaren? Om dat te weten te komen moet er veel geteld worden op vaste plekken. En door vrijwilligers met verstand van zaken want die moeten wel de verschillende vleermuissoorten kunnen herkennen. Al enkele decennia verricht een aantal vrijwilligers op eigen initiatief zolderellingen op diverse locaties, met name in Limburg. Helaas levert dit een onvolledig beeld van de ontwikkelingen in aantallen van de grijze grootoor- en ingekorven vleermuis en van de verspreiding van alle vleermuissoorten op zolders. Veel soorten overwinteren op plaatsen die voor mensen onbereikbaar zijn. 's Zomers zijn deze soorten wel makkelijk te vinden, namelijk op zolders. Daarom bouwt de Zoogdierverseniging samen met deze en nieuwe vrijwilligers de tellingen uit tot een systematisch monitoringproject voor vleermuizen op zolders.

Muizen voorspellen slecht boommarkerjaar

Een gerichte vangactie naar muizen op de Veluwezoom bij Arnhem door medewerkers van de Zoogdierverseniging heeft duidelijk gemaakt dat er dit jaar weinig muizen in het bos aanwezig zijn. In het laatste weekend van maart werden 360 vallen in het bos geplaatst en drie dagen lang iedere ochtend en avond gecontroleerd. In totaal werd slechts 3 keer een muis gevangen; een keer een bosmuis en twee keer dezelfde rosse woelmuis. Vorig jaar werd in een vergelijkbare vangactie ruim 200 keer een muis gevangen. Dat in 2009 de muizenstand in het bos zoveel lager is, heeft te maken met het ontbreken van zaden van eik en beuk afgelopen herfst (belangrijk voedsel voor

muizen). Het ontbreken van muizen zal waarschijnlijk gevolgen hebben voor bossoorten die voor een groot deel afhankelijk zijn van muizen als voedselbron, zoals de boommarter en de bosuil.

Verbod op houden exotische eekhoorns bepleit bij Kamer

De Zoogdierverseniging heeft in een brief aan de Tweede Kamer en aan minister Verburg gepleit voor een verbod op het houden van grijze eekhoorns en Pallas eekhoorns in Nederland. De Zoogdierverseniging wil twee dingen. Ten eerste dat er voortaan gewerkt wordt met een zogenaamde positieflist van de Raad voor Dieraangelegenheden. Dat alleen dieren die daarop staan gehouden mogen worden en alle andere dieren niet. De minister heeft ondertussen al aangegeven dat inderdaad te gaan doen. Ten tweede zouden van die lijst de grijze eekhoorn en de Pallas eekhoorn geschrapt moeten worden. Deze soorten die elders al bewezen hebben de inheemse eekhoorn te kunnen verdringen, zouden helemaal niet als huisdier gehouden mogen worden, wat de Zoogdierverseniging betreft. Als ze niet meer als huisdier verkocht en gehouden mogen worden, kunnen ze ook niet in het wild terechtkomen. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de minister met dit advies gaat doen.

Doe mee aan het Egelweekend!

18,19 en 20 september is het Egelweekend in het kade van het Jaar van de egel. Dan zijn er op allerlei plekken egel-activiteiten (zoals open dagen van opvangcentra). Zie voor een overzicht: www.jaarvandeegel.nl. En dan wordt ook de grootste egeltelling ooit gehouden.

Egelmiddag 9 mei. Foto Dennis Wansink

Geef juist dan door wanneer en waar uw laatste egel-ontmoeting was op de campagne-website. Meer informatie over het Egelweekend volgt.

Meer kort nieuws vindt u op onze website www.zoogdierverseniging.nl.

Steun de zoogdieren met uw gift

Zonder kennis is geen effectieve bescherming van zoogdieren mogelijk. Daarom doet de Zoogdierverseniging onderzoek naar alle in Nederland in het wild levende zoogdieren. Zij publiceert daarover, geeft adviezen en lobbyt voor een betere bescherming. Daar gaat veel tijd in zitten. Zoogdieren laten zich niet gemakkelijk zien en beleidsmakers laten zich niet gemakkelijk ompraten. Gelukkig kan de Zoogdierverseniging steunen op een grote schare van actieve leden en vrijwilligers die veldwerk verrichten of opkomen voor de belangen van de zoogdieren. Maar extra hulp is altijd welkom.

Wilt u die extra hulp bieden, dan kan dat ook met een gift. De Zoogdierverseniging is erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Dat betekent dat de vereniging geen successierecht of schenkingsrecht over erfenissen en schenkingen hoeft te betalen. U, als schenker, heeft ook een voordeel: u kunt uw gift van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken (uiteraard binnen de daarvoor geldende regels). U kunt uw gift overmaken naar giro 203737 ten name van Zoogdierverseniging en onder vermelding van 'schenking'. U kunt ook, op een veilige manier, via onze website doneren.

Naast een eenmalige gift kunt u ook kiezen voor periodieke giften (een vast bedrag per jaar, gedurende vijf jaar) of erfstellingen. Beide moeten in een notariële akte worden vastgelegd. Neem hiervoor contact op met uw notaris of met de Notaristelefoon: 0900-3469393.

Red de eikelmuis met uw donatie!

Foto Dick Klees

De eikelmuis is het zeldzaamste zoogdier van de Rode Lijst van bedreigde diersoorten. Mogelijk zijn er nog maar enkele tientallen in ons land. Hij staat op het punt uit ons land te verdwijnen. De laatste eikelmuisen zitten in het Savelsbos en het Cannerbos. Onderzoek van de Zoogdierverseniging in opdracht van de provincie Limburg en de Gegevensautoriteit Natuur heeft dat aangetoond. Helaas gaat het ook in de rest van Europa slecht met de eikelmuis.

De huidige situatie van de eikelmuis is vergelijkbaar met die van de hamster van vijftien jaar geleden. Het is gelukt om de situatie van de hamster te verbeteren. Met de eikelmuis moet dat ook kunnen.

De Zoogdierverseniging heeft bij de provincie Limburg subsidie aangevraagd voor een onderzoek naar de oorzaken van de achteruitgang van de eikelmuis. Waarom gaat het zo slecht? Als de provincie de subsidieaanvraag goedkeurt, zal zij toch niet alle kosten subsidiëren. Twintig procent van het geld moet uit andere bronnen komen. Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten zijn bereid om ieder ook een beperkt bedrag bij te dragen. Maar ook dan we komen nog steeds € 2.000,- te kort.

Daarom doen we een beroep op u – de lezer van dit blad – voor een financiële bijdrage. Red de eikelmuis met uw donatie op giro 203737, ten name van Zoogdierverseniging te Arnhem, onder vermelding van 'Red de eikelmuis'. Elke euro is welkom!

Vergeet niet uw naam en (e-mail)adres bij uw gift te vermelden. Wij kunnen u dan op de hoogte houden van de vorderingen van het onderzoek.

VLAANDEREN

Tweede editie van “ De kortste nacht van het Zoogdier”

Voor het tweede jaar op rij nodigt de Zoogdierenwerkgroep uit de regio Vlaamse Ardennen plus (ZWG VA+) het brede publiek uit om kennis te komen maken met zoogdieronderzoek. Op het erf van Daniel Termont aan de Boembekmolen te Michelbeke (Brakel) leer je meer over zoogdieren in en om de boerderij. Je kan meewandelen op een live trap-transect in het natuurgebied Middenloop van de Zwalm. Vanaf de schemering word je ingewijd in het nachtelijk leven van vleermuizen op een wandeling met de batdetector. Meer info op <http://users.telenet.be/zoogdiervaplus>.

Tientallen vrijwilligers zetten zich in voor behoud eikelmuis

In de verschillende provincies van Vlaanderen wordt actief aan de bescherming van “Zorro” gewerkt. Tientallen vrijwilligers plaatsten eikelmuisnestkasten en

Dissectie Kleine zoogdieren

Onder de vakkundige leiding van medewerkers van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) te Geraardsbergen kregen leden van de ZWG “inzicht” in de inwendige anatomie van de das, het ree en de steenmarter. Een fijn-gesmaakte uitleg over het post-mortem en parasitologisch onderzoek overtuigde de aanwezigen van het nut van wetenschappelijk onderzoek en de verwezelijkingen aan het INBO op zoogdierkundig vlak. Een gedetailleerd verslag en meer foto's kan je zien op <http://users.telenet.be/zoogdiervaplus/Activiteiten/Activiteiten.html#>.

Gedrag grootoorvleermuis gefilmd

Tijdens een inventarisatie in het Natuurreservaat het Burreken liet een grootoorvleermuis zich wel heel graag filmen. Het filmpje is te bekijken via de webstek van de ZWG VA+: <http://users.telenet.be/zoogdiervaplus/Activiteiten/Burreken.html>.

Dissectie bij het INBO

Presentatie van het rapport Eikelmuis.

een basiscursus. Zo werden in maart weer een reeks enthousiastelingen ingewijd in de wondere wereld van vleermuizen, batdetectors, muizen en triptraps... Wil je graag mee op zoogdierkamp of kennismaken tijdens een Ardennen-weekend voor zoogers: meer info vind je op www.jnm.be of via een mailtje naar zwg@jnm.be

Zeehondentocht van het JNM. Foto JNM.

interviewden de bevolking om de huidige en historische verspreiding van deze slaapmuis in kaart te brengen. Naar aanleiding van de aanplant van een boomgaard en bij de overhandiging van een finaal rapport belofte de deputé van Oost-Vlaanderen in elk geval zijn steun aan de ZWG voor toekomstige projectwerking. Recent werd ook in de provincie West-Vlaanderen een eikelmuisproject gestart. Rapporten kan je inkijken op: www.natuurpunt.be/rapportenstudie. Verdere info over de algemene projectwerking op: www.zoogdierenwerkgroep.be/index.php?id=103

JNM Vlaanderen: jong en actief

Op het jaarlijkse Natuurstudiecongres van de Belgische JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu) was ook onze Zoogdierenwerkgroep aanwezig. Een hele week werden sessies en excursies georganiseerd over uiteenlopende natuuronderwerpen. En natuurlijk mochten zoogdieren niet ontbreken. Naast de traditionele vleermuizen- en muizenexcursies was er ook een voordracht over zeezoogdieren en een zeehondentocht. Speciaal voor de nieuwe leden was er